

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig

Salisburgi, 1693

20. De Donationibus inter virum & uxorem, & de dote post divortium restituenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

bitatio uxori injungi non debebit. *d. c. lites in fine.* Demum hoc divortium, sicut alia, excepto eo, quod fit ob adulterium, temporale est, usque dum scilicet conjunx mitescat, & ad sanio rem mentem redeat. Unde in praxi usitatum est, ut Judex Ecclesiasticus non proferat absolutam divortii sententiam, sed tantum ad duos vel tres annos concedat tolerantiam, ut vocant, ut tantisper pto betur respicientia lævientis.

De ingressu in Religionem videatur text. & tradita per nos, aliosque Interpp. ad tit. *de Convers. conjug.*

¹⁴ *Morbis contagiosis* scilicet lepra, morbus gallicus, &c. ex magis communi DD. sententia etiam est causa separationis quoad cohabitationem, si iudicio Medicorum probabile corporis periculum alteri conjugi imminet; ut supra in Tit. VII. *de Conjugio leprosum* diximus.

*****

TITULUS XX.

De Donationibus inter virum & uxorem: & de Dote post divortium restituenda.

SUMMARI A.

1. Donatio inter conjuges regulariter prohibita, valet tamen in certo casibus.
2. Donatio inter conjuges confirmatur morte, etiam Civili, & professione Religionis honorum incapaci.
3. Potest in vita expresse vel tacite redocari non revocata retrotrahitur ad tempus, quo facta est, nisi fuerit ultra 500. solidos.
4. De donatione inter sponsas.
5. De dote, paraphernis, & donatione propter nuptias.
6. Pater tenetur dotare filios, fallit ut ibi.
7. Maritus est dominus dotis; non item parapherniorum, & qui alter in re fructus percipiat.
8. Maritus an & quando valeat rem dotalem alienare?

9. Pro dote non prestatur cautio, nec datur cautio matrimonio repetitur exceptio tota iuris, & cui acquiritur post mortem?

10. Pacta dotalia an valeant, ubi agitur de utilitate honorum?

11. In dote qua culpa & quando interitur vellet?

12. Pro dote datur uxori alius hypothecatus cum patione, sed in paraphernis a de alienatione.

13. Maritus vel heredes ejus in refutanda dote habent beneficium competentia.

14. Societas omnium bonorum an in jure constituitur inter conjuges?

15. De amissione dotis propter adulterium.

Materiam hujus tituli prolixius tractat Interpres Juris Civ. in ff. & Cetero Titulo de Donat. inter virum & uxorem. in tit. *de Jure dotium*. & in Solutio matrimonio quemadmodum disputatur, ex quibus principaliori restitimus.

Sciendum igitur I. Donationem inter conjuges regulariter prohibitam esse, nisi nimis amor alterum ad pauperationem regat, vel certe difficultas donandi, & despectio rei ab altero desiderate conjugalem lædar. Sed hoc, si ex tali donatione una pars ditior & altera pauperior evadat. Unde si conjuges retrotrahuntur, vel uxor marito, ut dignitatem suam consequatur, ex qua ipse quoque particeps; vel si maritus rem donatam consumpserit, nec inde locupletior factus sit; aut maritus hereditatem sibi ex testamento delatam, que alias uxori de morte competeret, in favorem ejus reperit, ut vocabiles erunt hujusmodi donationes. *id. 28. l. si de si 31. §. 7. & l. quod ad p. d. 40. ff. h. t.* Pluribus & enucleatis casibus, in quibus donatio inter conjuges subsistit, vel non, agit Sanchez. *de matrim. lib. 6. disp. 1. & seqq.* Ipeculatorem 2. inquit, utrum inter conjuges, qui non sunt, sed putativi, valeat donatio distinguunt, an donans sciverit nullam

matrimonii, nec ne: priori casu resolvit valere donationem, non verò posteriori. Item *diff. 6.* tractat, an valeat donatio remuneratoria inter conjuges? & concludit valere dummodo etiam sint æquivalentia, atque extraordinaria, quæ non fuissent alias stricto jure conjugali debita. An verò si maritus ignobilis, vel senex ducat nobilem, vel juvenulam, possit in compensationem nobilitatis aut juventutis eidem donare? pro utraque sententia videantur DD. apud Harpersium *ad tit. Instit. de Donat. §. alia mater 2. n. 32.*

Cæterum morte conjugis donantis etiam hæc donatio confirmatur, ita ut hæredes donationem revocare non possint. *l. 3. Cod. eodem tit.* Idem non tantum de morte naturali, sed etiam accidentaliter scilicet ultimo supplicio, vel Civili, ut deportatione, seu exilio perpetuo, item de professione in Religione incapaci bonorum (secus in bonorum capaci, ubi mors naturalis expectanda foret) intelligit Sanch. *d. l. 6. diff. 17.* Requirit tamen DD. communiter, traditionem rei donatæ præcessisse, per text. in *l. Papinianus. 23. ff. hoc tit.* quod multis modis explicat, & limitat Sanch. *d. lib. 6. diff. 14. num. 6.*

Quod si verò conjunx donatarius præmortuus, & donans superstes fuerit, vel si aliquo modo divorcium interveniret, aut constante etiam matrimonio placuerit rem donatam revocare tacite vel expresse, conceditur revocatio. *c. fin. X. h. t.* & ibi Gl. Pan. & DD. communiter.

Quamvis enim aliàs nemo contra factum proprium venire permittatur. *l. cum à marito. 14. Cod. de Rei vindic.* id tamen non procedit, si factum proprium ipso jure nullum sit: sicut in simili de revocatione rei Ecclesiasticæ male alienatæ tradunt DD. *ad c. si quis. 6. de Rebus Eccles. non alienandis.* quod autem donatio inter conjuges ipso ju-

re nulla sit, patet *ex l. 3. §. sciendum. ff. h. tit.* ibi: *ipso jure, quæ inter virum & uxorem donationis causâ geruntur, nullius momenti sunt.* Licet verò ex parte donantis nullam obligationem nec naturalem nec Civilem ob juris resistendam inducat, ex parte tamen donatarii nulla iniquitas committitur, si rem donatam tantisper ex voluntate domini retineat, usquedum per eum aut revocetur, aut morte confirmetur, indeque habeatur pro bonæ fidei possessore, & effectus donationis quoad lucrum fructuum trahetur retrò ad tempus factæ traditionis. *l. donationes, quas parentes. 25. Cod. h. t.* Illud quoque advertendum, si donatio fuerit ultra 500. solidos, ea debet, vel apud acta fuisse insinuata, vel expresse in ultima voluntate confirmata, & tunc ista confirmatio, quoad excessum non retrotrahetur. Text. in *dictal. donationes.*

Porro quod de conjugibus hæcenus dictum est, non eodem modo procedit inter sponfos de futuro, inter quos donatio non est prohibita, habet tamen tacitam conditionem, si matrimonium sequatur, nisi pactum de non revocando oblit, vel culpa donantis matrimonium secutum non fuerit, vel copula post sponsalia intervenerit, qua de re videatur iterum prolixè Sanch. *de Matrimonio. d. l. 6. diff. 18. & sequent.*

Sciendum II. Bona uxoris dividi in tres Classes; ut alia sint *dotalia*, alia *paraphernalia*, & alia *receptitia*. *Dotis* nomine intelligitur pecunia aut res, quæcunque mobilis immobilis causâ nuptiarum viro data ad sublevanda onera matrimonii, ut scilicet ex ejus fructibus facilius uxorem & familiam alere possit. *l. pro oneribus. 20. Cod. de Jure dotium.* & in nostra vernacula dicitur, *das Heyrath Gut.*

Parapherna sive *bona paraphernalia* vulgò *das zugebrachte Gut*, illa dicuntur, quæ uxor marito ultra dotem attulit; Zzzzz 2

dependet enim ex conventionē, & pactis conjugum, quantum uxor in dotem dare, vel maritus accipere velit. *l. si ego. §. 3. ff. de Jure dotium.* quid autem inter ista bona dotalia & paraphernalia in effectu intersit, paulò post dicemus. *Receptitia* demum illa sunt, quæ mulier sibi & suæ dispositioni reservavit.

Sciendum III. Maritum acceptâ dote vicissim uxori promittere aut obligare certa bona pecuniæ quantitatem, quæ *donatio propter nuptias* germanicè die *Widerlag* vocatur: eaque cum de Jure communi proportionata dote esse debeat *juxta Novel. 97.* inde fit, ut si mulier plura bona habeat quàm maritus, tunc tantum alia in dotem & reliqua pro paraphernaliis acceptari soleant. Imò in quibusdam locis hanc aequalitatem inter dotem & donationem propter nuptias consuetudo sustulit.

Sciendum IV. Paternum esse officium, ut dotem vel donationem propter nuptias suis liberis constituat. *l. ult. Cod. de Dotis promissione.* Ubi etiam decidit Imperator, quòd pater dotans filiam, vel pro filio faciens donationem propter nuptias de propriis, non de liberorum bonis id facere debeat, nisi nimia inopià oppressus sit. Non tamen tenetur pater dotare filiam hæreticam. *Novel. 115. cap. 3. §. 14.* Nec turpiter viventem. *l. 19. Cod. de Inoff. test. & d. Novel. §. 11.* Nec eam, quæ se inscio ante annum 25. ætatis nupsit indigno. *d. §. 11. v. si vero.* Indignum ante maritum intelligere oportet eum, qui turpitudine vitæ & infamiâ aliqua laborat, non qui inferioris sit conditionis, per eam, quæ fuscè tradit. *Gail. Lib. 2. pract. O. s. v. at. obs. 95.*

Sciendum V. quòd maritus in re dotali civile dominium habere censetur, naturali tantum, eoque sopito penes uxorem remanente, sicut explicant Interpretes ad

princ. Inst. Quibus alienare licet. Uxor de pro re dotali maritus contra quemcumque possessorem rei vindicationem suo nomine instituire poterit, fructus quoque ex ea re dotali propter onera matrimonii pleno jure lucratur, adeò ut soluto matrimonio dos quidem ad uxorem revertatur, non tamen fructus, licet extantes sint, dummodo non excedant ratum temporis, quo matrimonium duraverit, ut si maritus post primum quadrantem anni mortuus fuerit, non totius anni fructus, sed quarta tantum pars hæredibus ejus debebitur. *l. dotu fructus in 7. ff. de Jure dotium.*

At verò honorum paraphernalium maritus nullâ ratione dominus est, nec potest suo, sed uxorio nomine & tanquam procurator (sine mandato tamen) agere pro eis. Neque ex his bonis fructus pleno jure percipiam, sed tantum potestatem habet, ea expendendi in communes usus & uxoris. *ult. C. Pact. conventu tam super d. & c.* Quare si soluto matrimonio fructus paraphernalium extant, vel maritus in locupletior factus sit, vel invitâ uxoris alio sum, quàm in communes usus expenderit de Jure Civili, (nisi consuetudo aliter præsit in contrarium,) uxori restituendi sunt *juxta doctrinam Menochii de Præsumpt. lib. 3. præsumpt. 9.*

Sciendum VI. Quòd licet maritus in re dotali Jurisdictione dominus sit rerum dotalium, eas tamen, si servando servari possunt, ne quidem consentiente muliere alienare liceat. *l. unic. §. cum lex Julia. 15. C. de uxoris act. & tot. tit. ff. & C. de Inoff. test. princ. Inst. & ibi late Harp. & c.*

Quibus alienare licet. Fallit tamen l. si dos æstimata tradita, quia hæc æstimatio inducit venditionem, & efficit maritum verum dominum, ut si soluto matrimonio non rem ipsam, sed pec-

rium eius restituere teneatur *l. plerumque. 10. ff. de Jure dotium.* II. si mulier post biennium lapsum à tempore primi consensus iterum consenserit; quia lapsus tanti temporis, & repetitus consensus excludit presumptionem, quòd à marito falsis persuasionibus inducta sit. *Novel. 61. cap. 1. §. 1. III.* si mulier absque dolo aut metu juraverit, se non velle revocare rem dotalem alienatam. *cum contingat. 28. de Jurejurand. & 6. 2. eod. tit. in 6. IV.* bona paraphernalia etiam uxor alienare non prohibetur vel maritus consentiente uxore. *l. 8. & l. ult. C. de Pact. conventis.*

Sciendum VII. Quamvis pro conservatione dotis nec fidejussores, nec aliæ satisfactiones regulariter intervenire debeant, ne conjuges se invicem perfidia arguant, & si mulier suam personam non veretur credere marito, tantò minus in credenda dote difficultas esse debet. *l. 1. & 2. C. Ne fidejuss. dot. dent.* aliquando tamen etiam cautio pro dote conservanda exigi, vel ipsa dos etiam constante matrimonio omninò repeti potest, si nimirum maritus bona dissipando ad inopiam vergat. Atque hæc dos sic repetita non penes uxorem remanet, sed apud sequestrum deponi vel alicui mercatori pro honesto lucro credi debet, ut ex ejus fructibus maritus onera matrimonij supportare valeat, & ita sola proprietas salvetur. *c. per vestras. 7. h. tit. & ibi Barb. in Collect. n. 1.*

Aliæ etiam causæ repetendæ dotis, constante matrimonio enumerantur *in l. mulier. 73. §. 1. ff. de Jure dotium. l. quamvis. 20. ff. Solutio matrimonio. Novel. 22. c. 39.* Veluti pro liberis prioris matrimonij: item parentibus, fratribus aut sororibus egenis alendis, vel si captivi sint, redimendis.

Sciendum VIII. Quòd soluto matrimonio per mortem, aut ingressum in Religionem, vel propter impedimentum dirimens

detectum dos uxori vel hæredibus ejus, & similiter donatio propter nuptias viro, ejuque heredibus restituenda sit. *l. un. C. de Ret uxor. act. & l. ult. C. Solutio matrimonij.*

Verùm huic Juris constitutioni derogatur, si inter conjuges pacta conjugalia confecta sint, ut altero præmortuo ad superstitem dos vel donatio propter nuptias, aut alia etiam bona pleno jure pertineant: talia enim pacta valere constat ex *tot. tit. ff. de Pact. dotal. & l. si convenit. 6. C. de Pactis conventis.* Et siquidem de particularibus rebus ut de domo vel prædio dotali lucrandsi agatur, omnes tale pactum libenter admittunt: at vero, si agatur de universali & mutua, successione conjugum in omnibus bonis, de puncto Juris magna est controversia, quia pactis hæreditas dari non potest propter periculum captandæ mortis ejus, cujus hæreditas promissa est. *l. licet 19. C. de Pactis. & l. hæreditas. 5. C. de Pactis conventis.* Nihilominus consuetudine Germaniæ receptum est, ut pacta mutua & reciproca de futura successione inter conjuges tolerentur teste Andrea Gail. *Lib. 2. observat. 126. num. 3. & Myling. Centur. 2. observat. 33.* proinde allegatæ leges explicari possunt, ut non loquantur de pacto conjugum eoque mutuo & reciproco, cum inter conjuges mutuus amor & vicissitudo pacti excludat mortis captandæ periculum & suspicionem.

Sciendum IX. in restitutione dotis veniri quiddam maritus dolo, lata vel levi culpa in re dotali deliquerit. *l. in rebus. 17. ff. de Jure dotium.* Si verò res dotalis sine tali culpa mariti interierit aut deteriorata sit, nil maritus ob eam causam præstabit: nisi res fungibiles, & servandò non servabiles ut pecuniam, vinum, frumentum, &c. accepit: tunc enim, quia non rei in specie acceptæ, sed debitor generis est (quod perire non potest) nec eandem pecuniam,

cuniam, vel idem vinum reddere tenetur, sed aliud ejusdem generis & bonitatis, omne periculum ad ipsum pertinet. *l. res in dote. 42. ff. de Jure dotium.* Idem est, si v. g. praedium dotale aestimatum traditum sit; hæc namque aestimatio operatur venditionem, & transfert omne dominium & periculum in maritum. Si tamen additum sit, ut vel rem vel pretium soluto matrimonio restituere maritus possit, tunc ejus tanquam debitoris erit electio, utrum restituere velit, re tamen non extante, restitutionem omnino præstabit; si extiterit res, etiam deteriori sine sua culpa factam reddere poterit; quia tale pactum sub alternatione conceptum, ut vel res vel pretium restituatur, arguit, non absolutam venditionem fuisse, sed in eum tantum eventum, si maritus rem restituere non vellet, *l. plerumque. 10. in princ. & s. ult. cum l. seq. ff. de Jure dotium.*

12. *Sciendum X.* Quod in repetenda dote uxor habeat privilegiam hypothecam in omnibus bonis mariti & ante omnes alios creditores solutionem dotis accipere debeat, *l. assiduis. 12. Cod. Qui pot. in pignor.* Utrum autem præferatur creditoribus expressam hypothecam anteriorem habentibus? valde controversum est inter Juris Civ. Interpretes, & pro negativa videri poterit Andr. Gail. PP. OO. *lib. 2. obs. 25. n. 10.* Barth. *in d. l. assiduis. n. 6.* cum aliis apud Gail. *cc. Pro affirmativa verò Myling. Cent. 4. obs. 13. Fachin. Lib. 10. contror. cap. 35.* Propter bona autem paraphernalia habet quidem uxor etiam tacitam hypothecam in bonis mariti, ea tamen non est privilegiata, ut anterioribus creditoribus præferatur, sed computatur à die illationis, quo illa bona ad maritum pervenerunt, *l. ult. C. de Pact. convent.* Unde ob privilegia dote consultius esset uxori, omnia bona marito in dote tradere.

Sciendum XI. Quod si uxor, vel hæres ejus à marito vel hæredibus (dominici hæreses sint liberi & non extranei) in matrimonio dote repetant, maritus liberi habeant beneficium competentis, ut teneantur in plus, quam referata congrua sua sustentatione solvere possunt. In quibus metli tempore contracti matrimonio pactum contrarium appositum fuisse; nam pactum contra bonos mores & invidiosum putatur, cum humanitatis ratio non patitur inter conjunctas personas tantam actionem institui, & alter per alterum perpetuam redigatur. *l. maritus. 2. q. 2. alia causa. 15. ff. Solutio mariti.*

Sciendum XII. non leve est controversiam, an uxor soluto matrimonio tantum dote reperere, sed etiam ex alio constante matrimonio per maritum committis medietatem exigere valeat? Affirmant nonnulli propter text. *in c. 2. l. 11. ubi nona constante matrimonio acquiritur conjugibus dividi jubentur, & voluit quodam inter conjuges omnium bonorum societatem contrahi, ut equalis sit diviso bono & damni.* Verum communior est sententia Barb. *in collect. ad d. c. 2. b. ii. n. 5. c. c. ibidem.* Hanc generalem societatem bonorum nullo Jure probari, & proinde *in d. c. 2.* intelligendum esse, si vel ex parte de societate conventum sit, vel constant matrimonio res aliqua utrique conjugum dote aut legata fuerit, vel si conjuges pariter pensis, & communi nomine rem emant, denique pari labore (ut aliquando inter artifices & mercatores consuetum) acquiritur. Non etiam obstat *c. cum societas causa. 27. q. 2.* ubi inter conjuges locum dicitur; quia intelligitur de societate non de societate bonorum, arg. *l. 1. Ritu nupt.*

Sciendum XIII. quod ob adulterium

nis maritus lucretur dotem, & vicissim uxor propter adulterium mariti donationem propter nuptias. *c. plerumque 4. h. tit. l. con-*
cessu. 8. §. 5. C. de Repud. Nov. 117. c. 8. &
ita tamen, ut hæc poena non extendatur ad
bona paraphernalia uxoris: cum id in iure
expressum non sit, & odia extendi non debe-
ant, sicut rectè docet Sanchez de Matr. lib.
10. disp. 8. n. 10. quidquid aliqui in contra-
rentiam sentiant ex eo, quod in d. c. plerumque
h. t. dicitur mulierem, & dotem & dotaliti-
um perdere. Etenim nomine dotaliti, non
parapherna, sed donatio propter nuptias ibi-
dem intelligitur, eo scilicet casu, quo ex pacto
marito præmortuo ad uxorem pertinuit.

Sciendum XIV. quod hæc poena per sen-
tentiam iudicis infligatur, & iudex Ecclesia-
sticus, qui est competens circa divortium,
propter connexitatem causæ censetur et-
iam competens circa dotem vel donationem
propter nuptias, *c. 3. & ibi DD. h. t.* Quare
ulterius notandum, quod ante sententiam
non sit obligatio in conscientia tradendi do-
tem marito innocenti, ex recepta doctrina,
quod leges penales ante sententiam iudicis
non soleant in conscientia obligare. Item
quod interveniente reconciliatione tacita vel
expressa, aut compositione propter mutu-
um adulterium, cesset hæc poena hoc ipso,
quod cesset divortium & sententia iudicis.
Hæredibus quoque aut contra hæredes ante
sententiam (id est, si per mortem unius con-
jugis matrimonium ante sententiam solu-
tum sit) non dari hanc actionem, tradit
Sanch. *d. l. n. 13. & Zöel. hoc tit.*

Sed quid, si post sententiam latam con-
juges iterum ad cohabitationem reconcilien-
tur, anne dos semel amissa restituenda erit?
Respondetur, nihil quidem obtinere, quin re-
conciliationi possit addi pactum, ut fiat sal-
vo iure ex adulterio quaesito, interim si nihil
expressatur, censetur matrimonium etiam

quoad dotem reintegratum, sicut & colligi-
tur *ex d. c. plerumque.* & notat Barb. *n.*
12. & 14. Sanch. d. l. 10. disp. 8. n. 21. Idem
dicendum puto, si post sententiam latam
pars, quæ fuit prius innocens, adulterium
commiserit: quia tunc ob paritatem delicti
jus ex sententia quaesitum amittit, & noviter
adulterantem ad cohabitationem cogi posse
in *tit. de Divort. iis* diximus, & docet Barb.
in l. viro. 40. ff. Solutio matrimonio. n. 3.
Videatur tamen pro contraria Sanch. *d. lib.*
10. disp. 9. n. 37.

Sciendum XV. Quod si exant ex eodem
vel alio matrimonio liberi legitimi, tunc
commissio adulterio per parentes eis servan-
da sit dos & donatio propter nuptias quoad
proprietas, ita ut in extraneum alienari
non possit, & conjux innocens non plus,
quam ulumfructum lucretur, per text. in *d.*
Nov. 117. c. 8. ex qua Novel. interpretati-
onem recipit *d. c. plerumque.* quod generali-
ter de amissione dotis loquitur: sunt enim
jura iuribus concordanda, ut evitetur iurium
correctio, *c. cum expediat. 29. de Elect. in*
6. Sanchez d. lib. 10. disp. 8. n. 12.

TITULUS XXI.

De secundis Nuptiis.

Licet secundæ, imò & tertiæ & ulterio-
res nuptiæ Christianis permittuntur,
sicut contra quosdam antiquos hereti-
cos relatòs à D. August. *lib. de Heresibus.*
cap. 26. clarè probatur ex Apostolo Paulo
ad Romanos *c. 7. & 1. ad Cor. 7.* ibi: *si do-*
mierit vir ejus liberata est, cui vult nu-
bat, tantum in Domino beator aut em-
erit, si sic permanserit, &c. Et idem Apo-
stolus *1. ad Tim. 5. v. 14.* consulit, *ut juve-*
res vidue nubant. Legibus tamen civilibus
exolæ sunt, & variis pœnis affecta fuerunt.

Sunt